

ФАХОВА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Наш молодий науковець Олена Тарківська-Нагиналюк темою дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук обрала «Педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки». Роботу було виконано в Київському національному університеті культури та мистецтв під науковим керівництвом доктора педагогічних наук, директора Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, професора Ярослава Сверлюка. Успішний захист дисертації відбувся на засіданні спеціалізованої Вченої ради у Національному педагогічному університеті

імені М.П.Драгоманова. Офіційні опоненти дисертаційного захисту – доктор педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки музичної освіти і виконавського мистецтва Мукачівського ДУ, доцент Наталя Попович і кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва та методики музичного виховання Центрально-українського ДПУ імені Володимира Винниченка Марина Назаренко.

Обґрунтовуючи актуальність роботи, дисертантка наголошує, що трансформаційні зрушення в національній освітній сфері обумовлюють нові вимоги до випускників закладів вищої освіти мистецького профілю. Насамперед це стосується фахової підготовки учителів музики та специфіки їх майбутньої діяльності, що пов'язана з реалізацією творчого потенціалу фахівців, які працюють в народно-інструментальних колективах. У такому контексті в підготовці студентів закладів мистецької освіти чільне місце належить колективному музикуванню та його ролі у розвитку музичних здібностей майбутніх учителів музики, зокрема їх метро-ритмічного чуття. Вирішальна роль у фаховій підготовці належить українському інструментальному ансамблевому мистецтву музикування, бо саме у колективних формах музикування розвивається метро-ритмічне чуття, яке складає основу музичності та сприяє емоційному розкриттю музично-естетичного потенціалу виконавців.

Однак багато аспектів розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики в ансамблі українських народних інструментів залишилися поза увагою дослідників. Зокрема, недостатньо розкрито його зміст і структуру, можливості діагностування, моделі розвитку, що негативно позначається на якості музично-педагогічної освіти. Проблеми, що виникають у процесі розвитку метро-ритмічного чуття студентів у їх фаховій підготовці, є відображенням суперечностей між сучасними вимогами суспільства до фахової підготовки майбутніх учителів музики та недостатнім навчально-методичним забезпеченням розвитку їх метро-ритмічного чуття в закладах вищої освіти; потребами суспільства у вчителів музики, спроможних здійснювати поліфункціональну творчу діяльність та репродуктивним змістом їхньої традиційної фахової підготовки; теоретичними досягненнями мистецької педагогіки щодо технологій розвитку музичних здібностей та недостатньою розробленістю питань розвитку метро-

ритмічного чуття в специфічних умовах народно-інструментального виконавства; зростаючим масивом науково-педагогічної інформації щодо методів розвитку музичних здібностей та недостатнім науково-методичним забезпеченням її використання.

Необхідність подолання зазначених суперечностей та приведення музично-педагогічної освіти у відповідність із сучасними потребами суспільства, зокрема підготовку майбутніх учителів музики до поліфункціональної творчої діяльності, а також недостатня теоретична й практична розробленість проблеми зумовили вибір теми і мети дослідження: розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки. Це вимагало виконання низки завдань: проаналізувати стан дослідження проблеми розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики у педагогічній, музикознавчій теорії та практиці; уточнити сутність і змістове наповнення поняття «метро-ритмічне чуття майбутніх учителів музики»; визначити критерії, показники та рівні розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики; розробити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики; експериментально апробувати модель розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики. З огляду на мету і завдання дисертаційної роботи її об'єктом став процес фахової підготовки майбутніх учителів музики, а предметом – педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше теоретично обґрунтовано педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики (активізація особистісної зорієнтованості на суб'єкт-суб'єкту взаємодію викладача зі студентами; спонукання до свідомого ставлення студентів до змісту та завдань роботи ансамблевого колективу; необхідність використання новітніх форм і методів розвитку метро-ритмічного чуття, в тому числі, використання пропедевтичного методу в процесі творчої діяльності; уточнено сутність поняття «розвиток метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики» як динамічного процесу, що відбувається у колективній творчості; визначено компонентну структуру та критерії розвитку метро-ритмічного чуття учителів музики; розкрито специфіку організаційно-педагогічної роботи з ансамблем народних інструментів, яка уособлює поліфункціональну творчу діяльність з урахуванням структури, змісту, призначення та сучасних умов функціонування; удосконалено діагностичний інструментарій оцінювання результатів розвитку метро-ритмічного чуття як складника професійної підготовки учителів музики.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що сформульовані в ньому теоретичні положення дозволили визначити педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в народно-інструментальному колективі закладу вищої освіти. Педагогічні умови застосовано та експериментально перевірено в процесі викладання курсів «Методика роботи з інструментальним колективом», «Основи колективної творчості», «Оркестрово-ансамблевий клас», проведення спецсеминарів із проблеми вдосконалення форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів музики. Розроблену автором модель було впроваджено для підвищення ефективності освітнього процесу під час занять зі студентами спеціальності «Музичне мистецтво» закладів вищої освіти.

Основні результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, Кам'янець-Подільського університету імені Івана

Огієнка, Кам'янець-Подільського коледжу культури і мистецтв.

Особистий внесок дисертанта полягає в актуалізації компетентнісного підходу до обґрунтування методичних принципів виховання музичного колективу та висвітлення музично-теоретичного поняття «Музичний ритм» та представлення особливостей виховання метро-ритмічного чуття в ансамблевому виконавстві, в тому числі, організації аматорського інструментального ансамблю з майбутніми вчителями музичного мистецтва з виокремленням пріоритетних наукових досліджень у сфері педагогіки та музикознавства, вивченні історичних аспектів розвитку метро-ритмічного чуття.

Основні теоретичні положення і практичні результати дослідження викладено в доповідях на наукових форумах різних рівнів: на міжнародних науково-практичних конференціях «Традиційне музикування українців у європейському просторі» (Київ, 2007), «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном» (Івано-Франківськ – Горлівка, 2007), «Наукова дискусія: питання педагогіки та психології» (Київ, 2019); на всеукраїнських наукових форумах – науково-практичній конференції «Інструментальне мистецтво у вищій школі: проблеми і перспективи професійної підготовки» (Кам'янець-Подільський, 2009) і методичних семінарах: «Технологія колективного музикування» (Рівне, 2018), «Технологія колективного музикування як спосіб самовираження учнів у музичній діяльності» (Кременець, 2019), а також на щорічних звітних наукових конференціях професорсько-викладацького складу Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

За результатами дослідження дисертантка опублікувала 11 одноосібних наукових праць: 5 – у фахових наукових виданнях України, одну статтю – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 4 наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації та одну роботу, що додатково відображає наукові результати дисертації.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, літератури до розділів, загальних висновків, 6 додатків. Повний обсяг дисертації становить 228 сторінок, основний текст викладено на 156 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 13 рисунків, список використаних джерел (287 найменування, із них 20 іноземними мовами).

У розділі «Теоретичні основи розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки» охарактеризовано основні дефініції, поняття та проблеми дослідження, проаналізовано психологічні основи процесу розвитку «метро-ритмічного чуття», наукові музично-теоретичні та музично-педагогічні системи, спрямовані на його розвиток; обґрунтовано структурні компоненти педагогічної системи розвитку метро-ритмічного чуття учителів музики в процесі фахової підготовки.

На основі понятійно-термінологічного аналізу фахову підготовку учителя музики визначено як процес набуття здобувачем вищої освіти комплексу компетентностей, які забезпечуватимуть успішність професійної діяльності учителя музики в закладах загальної середньої освіти на уроках музичного мистецтва та позаурочної музично-виконавської діяльності.

У ході дослідження філософської, психологічної, педагогічної, та музикознавчої літератури розкрито поняття ритму, яке використовується у різних галузях науки і знань в сфері мистецтва та має безпосередній або опосередкований вплив на розвиток музичного чуття метро-ритму людини та майбутнього фахівця як учителя музики.

Дисертантка довела, що основою розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх фахівців – учителів музики виступають розроблені методи роботи з музичним текстом на етапах читання нот з листа, розучування та успішності концертного виконання, в чому наголошує на важливій особливості: труднощі виконання метро-ритмічних по-

ВІТАЄМО!

Успішно захистили дисертаційне дослідження на здобуття наукового ступеня

ТАРКІВСЬКА-НАГИНАЛЮК Олена Дмитрівна,
кандидат педагогічних наук

ЦІСАРУК Ірина Василівна,
кандидат педагогічних наук

ПОГОНЕЦЬ Іванна
кандидат педагогічних наук

ЗАБЛОЦЬКИЙ Андрій Русланович,
кандидат педагогічних наук

будов у ансамблі пов'язані з перебудовою індивідуального чуття виконавців до ансамблевого чуття темпо-ритму виконання музичного твору.

Науковець зазначила, що розвиток метро-ритмічного чуття вчителя музики в процесі фахової підготовки необхідно розглядати в єдності проявів діяльнісного і особистісного, оскільки набуття спеціальних знань відбувається постійно, а знання та навички вдосконалення фахових якостей набувають відповідного рівня завдяки постійній взаємодії студентів і керівника народно-ансамблевого колективу, який здійснює такий вплив. Структура розвитку метро-ритмічного чуття учителів музики в ансамблі українських народних інструментів розглядається як органічна цілісність процесуального, когнітивного і цільового її компонентів, котрі в системі фахової підготовки спрямовані не лише на засвоєння знань майбутніми вчителями музики, а й на практичну продуктивну діяльність з народно-інструментальним колективом в умовах загальноосвітньої школи. Основою ідеї фахової підготовки та розвитку метро-ритмічного чуття авторка дисертації називає відповідність методів до розуміння цього поняття. В дослідженні поняття «чуття ритму» сформульовано, як комплексний феномен музично-слухових, зорово-слухових відчуттів, які характеризуються якісним рівнем роботи психічних функцій: сенсорної, ретентивної, синтетичної, моторної, ідеативної у процесі переживання, відтворення і створення музично-ритмічних побудов.

(Закінчення на стор. 8)